

Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeyleri ve Girişimciliğe İlişkin Görüşleri

Entrepreneurship Levels of Pre-service Teachers and Their Opinions on Entrepreneurship

Prof. Dr. Tuğba SELANİK AY¹, Prof. Dr. Nil DUBAN², Prof. Dr. Bülent AYDOĞDU³,

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının farklı değişkenler açısından girişimcilik düzeylerini ve girişimciliğe yönelik görüşlerini belirlemektir. Karma yöntem ile gerçekleştirilen bu araştırma açımlayıcı sıralı karma desene uygun biçimde yürütülmüştür. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini farklı değişkenler açısından belirlemek araştırmanın nicel boyutunu, farklı girişimcilik düzeylerine sahip öğretmen adaylarının girişimciliğe ilişkin görüşleri alınarak derinlemesine bilgi toplamak araştırmanın nitel boyutunu oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” ve araştırmacılar tarafından hazırlanan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Okul Öncesi, Fen Bilgisi, Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği anabilim dallarından olmak üzere toplam 221 öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri ve öğrenim gördükleri anabilim dalları açısından risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zeka ve yenilikçi olma alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre girişimcilik düzeylerinin risk alma, fırsatları görme, kendine güven ve yenilikçi olma dört alt boyutunda anlamlı fark görülmezken, duygusal zeka alt boyutunda kadın öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının girişimciliğin tanımını finansal okuryazarlık ve girişimcilik özellikleri olarak belirttikleri; çoğunun kendisini düşük düzeyde risk alan bir birey olarak tanımlayıp, gerekçe olarak garantici, çekingen ve üşengeç olduklarını ifade ettikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, girişimci birey, öğretmen adayları.

Makale Türü: Araştırma

Abstract

A mixed method was used in this research, which aims to determine the entrepreneurship levels of pre-service teachers in terms of different variables and their views on entrepreneurship. In this research process, determining the entrepreneurship levels of pre-service teachers in terms of different variables constituted the quantitative dimension of the research, and collecting in-depth information by taking the opinions of pre-service teachers with different entrepreneurship levels on entrepreneurship formed the qualitative dimension of the research. In this research, the "Entrepreneurship Scale for Teacher Candidates" developed by Deveci and Çepni (2015) and the "Semi-Structured Interview Form" prepared by the researchers were used as data collection tools. The sample of the study consisted of 221 pre-service teachers from Preschool, Science, Classroom Teaching and Social Studies Teaching departments. It has been observed that there is no significant difference between the sub-dimension scores of the pre-service teachers in terms of their grade levels and the departments they enrolled, taking risks, seeing opportunities, self-confidence, and emotional intelligence and being innovative. However, while there was no significant difference in the four sub-dimensions of entrepreneurship levels, taking risks, seeing opportunities, self-confidence and being innovative, there was a statistically significant difference in favor of female teacher candidates in the sub-

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, tsay@aku.edu.tr

²Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, nily@aku.edu.tr

³Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, baydogdu@aku.edu.tr

Atf için (to cite): Selanik-Ay, T., Duban, N. & Aydoğdu, B. (2024). Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeyleri ve Girişimciliğe İlişkin Görüşleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(4), 1605-1627.

dimension of emotional intelligence. The pre-service teachers stated the definition of entrepreneurship as financial literacy and entrepreneurship characteristics; most of them described themselves as individuals who took a low level of risk and stated that they were assuring, shy and lazy as the reason.

Keywords: Entrepreneurship, entrepreneurial individual, teacher candidates.

Paper Type: Research

Giriş

Girişimcilik ilk ve orta öğretim programlarında yer alan ortak becerilerden biridir. Gerek 21. Yüzyıl becerileri gerekse yeterlikler bağlamında vurgu yapılan bir beceri olma özelliği göstermektedir. 2018 yılında uygulamaya konulan öğretim programlarında, bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişimin, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilediği vurgulanmıştır (MEB, 2018). Bu değişimin bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati kurabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. nitelikteki bireyi tanımladığı görülmektedir (MEB, 2018). Güncellenen öğretim programlarında girişimcilik becerisine yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra öğretim programlarında öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. Sekiz ana yetkinlikten biri de “İnisiyatif alma ve girişimcilik” olarak programa eklenmiştir. Bu yetkinlik, bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir (MEB, 2018). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan kavramsal, sosyal ve duygusal becerilerle eğilimlerin mümkün olduğunca ilişkilendirilebilmesi, alanın kendine özgü yapısını ve sosyal bilimlerin metodolojisini yansıtabilmesi ve işe koşulabilmesi önemsenmiştir. Örneğin sosyal bilgiler dersi öğretim programı (2024)'nda girişimcilik sosyal bilimler alan becerileri başlığı altında “İnsanlarla ilişkilerde uyum gösterebilme ve onlarla empati yapabilme, risk alarak toplumda ihtiyaç duyulan herhangi bir alanda bir ürüne olan ihtiyacı sezme, ürünle ilgili planlama yapma, ürün üretme ve pazarlama süreçlerini kapsayan temel bir beceri alanını ifade eder. Girişimcilik becerisi; "sorgulama", "gözleme dayalı tahmin etme", "riskleri değerlendirerek karar verme", "kaynakları yönetme" ve "fikri sonuçlandırma" bütünleşik becerilerden oluşur” biçiminde yerini almaktadır (MEB, 2024). Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre girişim; “bir işe girişme, teşebbüs” olarak ifade edilirken, girişimci “Üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse, müteşebbis” olarak tanımlanmaktadır. Girişimciler, günümüz şartlarında rekabetçi, üreten ve en önemlisi yenilikleri hayata geçiren başarılarla imza atabilen bireylerdir (Çavdar, Cumhur, Koç ve Doymuş, 2018). Girişimci bireyler, bir girişimde bulunmadan önce bu girişimin başarılı olmasında etkili olabilecek değişkenleri belirlerler (Baum ve Locke, 2004). Girişimciliğin göstergeleri, girişimciliğe duyulan gereksinim, girişimcilikle ilgili kişilik özelliklerine sahip olma, inovatif fikirlere sahip olma ve bunlardan yola çıkarak girişimcilik niyetine sahip olma biçiminde ifade edilebilir. Bir kişinin girişimci olma niyeti, gelecekte girişimciliğe bağlılığın en iyi göstergelerinden biridir (Kautonen, van Gelderen, Fink, 2015). Kişilerin girişimcilik niyetlerinin ise onlara sunulan eğitim ve öğretim ortamından etkilenebileceğini göstermiştir (Ahmad ve Xavier, 2012).

Girişimcilik, ekonomiyi ve işletmeyi desteklemek veya karşı çıkmakla ilgili değil, özgünlük, eylem yetkinliği ve öğrencilerin kendi kendini düzenleme yeteneğine vurgu yaparak insani gelişme ve büyümenin yolunu açmakla ilgili olmalıdır (Jenssen, 2016). Girişimcilikte yeni bir şeyin fiilen üretilmesinin son derece önemli olduğu, ayrıca bu süreçte öğrenme ve sosyal etkileşimin esas olduğu vurgulanmaktadır (Johannisson, 2005). Girişimcilik eğitimi, bireylerin fırsatları tanıma yeteneği ve bunlara göre hareket edebilecek içgörü, özsaygı, bilgi ve becerileri kazandırma sürecidir (Jones, 2007). Girişimcilik eğitiminin söz konusu olduğu öğrenme

ortamlarında bilginin günlük hayatta karşılık bulması ve uygulamaya aktarılması son derece önemlidir (Deveci, 2017). Girişimcilik eğitimi etkili olduğunda, öğrenciler fırsatları belirleyebilir ve böylelikle yaratıcılıklarını, yenilikçi yeteneklerini, inançlarını ve yeniden yapılandırma becerilerini geliştirebilirler (Sofoluwe, 2007).

Girişimcilik eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması, büyük ölçüde öğretmenlerin sınıflardaki müdahalelerine bağlıdır (Gibb, 2005). Bu bağlamda, girişimcilik eğitiminin odak noktalarından birinin, öğretmenlerin kendi girişimcilik becerilerini geliştirmek olduğu vurgulanmaktadır (Redford, 2015). Öğretmenlerin, özellikle yaratıcılık ve yenilikçilik konusunda bilgili olmaları son derece önemlidir (Sipon, Pihie, Rahman & Manaf, 2015). Girişimcilik becerisine sahip olmanın, öğretmenlik mesleği açısından rol model olmak, farklı fikirler üretme, risk almak gibi katkıları olduğu bilinmektedir (Selanik-Ay & Acar, 2016; San-Martín, Fernandez-Laviada, Perez, Palazuelos, 2021). Girişimcilik eğitimi alanında öğretmenler, kendi alanlarında yer alan faaliyetleri mümkün olan en verimli ve etkili şekilde geliştirmek için gerekli becerileri aktarmaya çalışırlar (San-Martín, Fernandez-Laviada, Perez, Palazuelos, 2021). Buna göre, girişimcilik eğitimi daha fazla girişimci ve/veya girişimci fikirli bireyler yetiştirmeye yardımcı olabilir. Bu anlamda girişimcilik eğitimi önem kazanmaktadır. Araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının farklı değişkenler açısından girişimcilik düzeylerini belirlemenin yanı sıra ve girişimciliğe ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğretmen adaylarının girişimcilik becerileri alt boyutlar açısından hangi düzeyde yer almaktadır?
- Öğretmen adaylarının girişimcilik becerileri alt boyutlar açısından cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- Öğretmen adaylarının girişimcilik becerileri alt boyutlar açısından sınıf düzeyi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- Öğretmen adaylarının girişimcilik becerileri alt boyutlar açısından öğrenim gördükleri anabilim dalı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
- Öğretmen adaylarının girişimciliğe yönelik görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma açılımlı sıralı karma desene uygun biçimde gerçekleştirilmiştir. Açılımlı desende nicel ve nitel veriler iki aşamada ve sıralı olarak toplanmaktadır. İlk olarak araştırma sorularına cevap vermede önceliği olan nicel veriler toplanmakta ve analiz edilmekte, ikinci aşamada ise nicel verileri desteklemek için nitel veriler toplanmaktadır (Creswell, 2009). Bu araştırma sürecinde öncelikle öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini farklı değişkenler açısından belirlemek için nicel boyut işe koşulmuştur. Ardından farklı branşlara ve cinsiyete sahip öğretmen adaylarının girişimciliğe ilişkin görüşleri alınarak nitel veri seti elde edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçlarına yönelik bilgiler verilmiştir.

2.2.1. Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği: Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeği, Deveci ve Çepni (2015) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, beş alt faktörden oluşmaktadır. Araştırmacılar, beş alt ölçekten oluşan ölçeğin faktör yapısını oluşturmak için açılımlı ve doğrulayıcı faktör analizinden (DFA) yararlanmışlardır. Alt ölçeklere ilişkin faktör yük değerlerinin .51 ve .79, madde toplam korelasyonların ise .35 ve .68 aralığında değiştiği belirtilmiştir. Alt ölçeklere ilişkin en küçük öz değerin 3.00 olarak ve en küçük varyans oranının

ise % 41 olarak bulunduğu vurgulanmıştır. Beş faktörlü yapının, DFA sonucunda Ki-kare, RMSEA, CFI, NNFI, RMR, NFI, AGFI, GFI ve SRMR uyum indeksleri dikkate alınarak doğrulandığı belirtilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği Cronbach Alpha ve test-tekrar test tekniği ile sağlandığı, analizler sonucunda; en düşük Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının .77, test tekrar test tekniği için ise en düşük korelasyon katsayısının .66 olarak bulunduğu vurgulanmıştır. Bu araştırma için güvenilirlik katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Ölçekte, Risk Alma Alt Ölçeği (RAAÖ) 14 madde, Fırsatları Görme Alt Ölçeğinde (FGAÖ) 12 madde, Kendine Güven Alt Ölçeğinde (KGAÖ) 14 madde, Duygusal Zeka Alt Ölçeğinde (DZAÖ) 12 madde ve son olarak Yenilikçi Olma Alt Ölçeğinde (YÜAÖ) 11 madde yer almaktadır. Alt boyutların güvenilirlik katsayıları ise sırayla 0.77; 0.82; 0.83; 0.81; 0.82 biçimindedir.

2.2.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Bu süreç şu şekilde işlemiştir:

2.2.3. Araştırmanın geçerliliği: Alanyazındaki çalışmalar incelendikten sonra girişimcilikle ilgili kuramsal çerçeve alınmış ve buna dayalı olarak sorular hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formunun “kapsam geçerliliği” için hazırlanan bu görüşme sorularının araştırmacılar dışında üç uzman (sosyal bilgiler (n=1) ve fen eğitimi (n=2) alanında uzman olup girişimcilik eğitimi konusunda çalışmaları olan) tarafından incelenmesi sağlanmıştır. Uzmanlarının incelemeleri sonucunda belirttikleri noktalar dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzman incelemeleri sonrasında son şekli verilen görüşme formu örneklem dışındaki bir öğretmen adayına uygulanmış ve ses kaydı transkript edildikten sonra sorulara verilen yanıtlar araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Soruların geçerliliği noktasında görüş birliğine varılarak yarı-yapılandırılmış görüşme formu son biçimini almıştır.

2.2.4. Araştırmanın güvenilirliği: Araştırmacılar, görüşme süreci tamamlandıktan sonra transkript edilen tüm ses kayıtlarını birbirlerinden bağımsız biçimde inceleyerek kodlama yapmışlardır. Ulaştıkları kodları kategorize etmiş ve temalar oluşturmuşlardır. Araştırmacılar elde ettikleri kategori ve temaları inceleyerek görüş birliği ve görüş ayrılıklarını belirlemişler ve gerekli düzenlemeleri yapmışlardır. Araştırmada Miles ve Huberman’ın (1994) uyum yüzdesi formülü (Güvenirlik= [Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] x100) kullanılarak güvenilirliği hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği % 91 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu sonuç araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

2.3. Çalışma Grubu

Yapılan bu karma yöntem araştırmasının nicel boyutunda amaçlı örnekleme türlerinden kolay ulaşılabilir (elverişli) örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme araştırmacı, hali hazırda var olan öğeler içerisinde yeterli sayıda öğeyi örneklem olarak belirler (Baltacı, 2018). Araştırmanın katılımcıları, Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Okul Öncesi Öğretmenliğinde öğrenim gören 51 öğretmen adayı, Fen Bilgisi Öğretmenliğinde öğrenim gören 71 öğretmen adayı, Sınıf öğretmenliğinde öğrenim gören 52 öğretmen adayı, Sosyal Bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören 47 öğretmen adayı olmak üzere gönüllük esasına dayalı olarak katılım sağlayan toplam 221 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunda ise maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yapılırken incelenen olgu hakkında en fazla bilgi edinmeyi olanaklı kılacak etkenler belirlenmelidir (Baltacı, 2018). Bu noktadan hareketle araştırmanın nicel örnekleminde yer alan öğretmen adaylarından her bir branştan üçer öğretmen adayı olacak biçimde olmak üzere ve girişimcilik ölçeğinden aldıkları puanların alt-orta ve üst düzeyi kapsamı dikkate alınarak seçilen toplam 12 öğretmen adayı araştırmanın nitel boyutundaki örnekleme oluşturmuştur. 12 öğretmen adayına ait doğrudan alıntılarda katılımcıların gerçek isimleri yerine kod isimler verilerek sunulmuştur. Tablo 1’de katılımcılara ait özellikler sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	n	%	
Cinsiyet	Erkek	52	24
	Kadın	169	76
	Toplam	221	100
Anabilim Dalı	Fen	71	32
	Sınıf	52	24
	Okul Öncesi	51	23
	Sosyal	47	21
	Toplam	221	100
Sınıf	1	26	12
	2	61	28
	3	98	44
	4	36	16
	Toplam	221	100

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için veriler kontrol edilmiş ve 14 öğretmen adayına ait verinin uç değerler olduğu görülmüş ve temizlenmiştir. Tablo 2’ de görüldüğü gibi ölçeğin her bir alt boyutuna ilişkin “Skewness (Çarpıklık)” ve “Kurtosis (Basıklık)” değerleri verilmiştir.

Tablo 2. Normal dağılım verileri

Descriptives		İstatistik	Standart Hata
Risk Alma	Skewness/Çarpıklık	,133	,164
	Kurtosis/Basıklık	,290	,326
Fırsatları Görme	Skewness/Çarpıklık	,321	,164
	Kurtosis/Basıklık	-,487	,326
Kendine Güven	Skewness/Çarpıklık	,279	,164
	Kurtosis/Basıklık	-,324	,326
Duyusal Zekâ	Skewness/Çarpıklık	-,154	,164
	Kurtosis/Basıklık	,383	,326
Yenilikçi Olma	Skewness/Çarpıklık	-,278	,164
	Kurtosis/Basıklık	,625	,326

Girişimcilik Ölçeği	Skewness/Çarpıklık	,255	,164
	Kurtosis/Basıklık	-,435	,326

Tablo 2 incelendiğinde, her bir alt boyut (risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zeka ve yenilikçi olma) için çarpıklık (skewness) katsayısının standart hataya (std.error) bölümünden elde edilen verinin mutlak değeri 1.96'dan küçük olduğu için bu dağılımın 0.05 anlamlılık düzeyinde normal dağılım şartını sağladığı görülmüştür (Bursal, 2017: 48). Veriler normal dağılım gösterdiği için verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır.

Araştırmanın ikinci boyutunda yer alan nitel veri seti ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde verilerin kodlanması, metnin küçük cümleler ya da paragraflar biçiminde birimlere ayrılması, her bir birime kodların oluşturulması ve bunların kategorileştirilerek temalandırılması aşamaları izlenmiştir (Creswell & Plano Clark, 2014). Araştırmacılar tarafından nitel veri setine ilişkin kodlar oluşturulmuş ve bu kodlardan kategorilere ulaşılmıştır. Daha sonra bu kategoriler oluşturulan alt temalar altında toplanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda yer alan katılımcılara kod isimler verilmiş ve katılımcıların görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarla elde edilen veriler desteklenerek bulgular sunulmuştur.

3. Bulgular

Ölçekten elde edilen bulguların yorumlanmasında 1.00-1.80 aralığı “Kesinlikle Katılmıyorum”; 1.81-2.60 aralığı “Katılmıyorum”; 2.61-3.40 aralığı “Kararsızım”; 3.41-4.20 aralığı “Katılıyorum”; 4.21-5.00 aralığı ise “Kesinlikle Katılıyorum” sınıflandırması dikkate alınmıştır. Tablo 3’ te öğretmen adaylarının girişimcilik ölçeğine ilişkin betimsel istatistikleri verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının Girişimcilik Ölçeđine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek ve boyutları	n	Ortalama	Standart sapma
Risk Alma	221	4,06	,381
Fırsatları Görme	221	4,16	,344
Kendine Güven	221	4,08	,384
Duygusal Zeka	221	4,14	,385
Yenilikçi Olma	221	3,87	,469
Girişimcilik Ölçeği	221	4.07	.301

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının girişimcilik ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanların “katılıyorum” düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Ölçek alt boyutları bağlamında elde edilen bulgular incelendiğinde, en düşük puanın “Yenilikçi Olma” alt boyutuna ait olduğu; en yüksek puanın ise “Fırsatları Görme” boyutuna ait olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu kısmında uygulanan girişimcilik ölçeğinden elde edilen verilere ve öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının öğrenim gördüğu anabilim dalına göre girişimcilik ölçeğinin alt boyutlarına ilişkin MANOVA sonuçları

Bağımlı değişkenler	Anabilim Dalı	N	Ortalama	SS	Sd	F	p	n ²
Risk Alma	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	4,04	,389	3-217	1.906	0.130	0.026
	Sınıf Öğretmenliği	52	4,02	,393				
	Okul Öncesi Öğretmenliği	51	4,17	,399				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	47	4,01	,321				
	Toplam	221	4,06	,381				
Fırsatları Görme	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	4,16	,352	3-217	1.921	0.421	0.013
	Sınıf Öğretmenliği	52	4,11	,291				
	Okul Öncesi Öğretmenliği	51	4,22	,383				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	47	4,14	,340				
	Toplam	221	4,16	,344				
Kendine Güven	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	4,14	,407	3-217	1.545	0.204	0.021
	Sınıf Öğretmenliği	52	4,05	,346				
	Okul Öncesi Öğretmenliği	51	4,12	,395				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	47	4,00	,367				
	Toplam	221	4,08	,384				
Duygusal Zeka	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	4,11	,415	3-217	1.475	0.222	0.020
	Sınıf Öğretmenliği	52	4,10	,362				
	Okul Öncesi Öğretmenliği	51	4,24	,387				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	47	4,11	,353				
	Toplam	221	4,14	,385				
Yenilikçi Olma	Fen Bilgisi Öğretmenliği	71	3,91	,461	3-217	0.367	0.777	0.005
	Sınıf Öğretmenliği	52	3,83	,507				
	Okul Öncesi Öğretmenliği	51	3,87	,429				
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	47	3,86	,488				
	Toplam	221	3,87	,469				

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre girişimcilik düzeylerinin risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zeka ve yenilikçi olma şeklinde ifade edilen alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre girişimcilik ölçeği ait boyutlarına ilişkin MANOVA sonuçları

Bağımlı değişkenler	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama	SS	Sd	F	p	n ²
Risk Alma	1	26	4,04	,287	3-217	0.171	0.916	0.002
	2	61	4,04	,471				
	3	98	4,08	,364				
	4	36	4,06	,326				
	Toplam	221	4,06	,381				
Fırsatları Görme	1	26	4,24	,314	3-217	0.810	0.489	0.011
	2	61	4,17	,349				
	3	98	4,13	,350				
	4	36	4,13	,342				
	Toplam	221	4,16	,344				
Kendine Güven	1	26	4,11	,340	3-217	0.189	0.904	0.003
	2	61	4,09	,380				
	3	98	4,08	,390				
	4	36	4,04	,414				
	Toplam	221	4,08	,384				
Duygusal Zeka	1	26	4,16	,434	3-217	0.444	0.722	0.006
	2	61	4,18	,357				
	3	98	4,11	,375				
	4	36	4,13	,428				
	Toplam	221	4,14	,385				
Yenilikçi Olma	1	26	3,90	,575	3-217	0.144	0.933	0.002
	2	61	3,89	,397				
	3	98	3,86	,503				
	4	36	3,84	,416				
	Toplam	221	3,87	,469				

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre girişimcilik düzeylerinde risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zekâ ve yenilikçi olma alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre girişimcilik ölçeği ait boyutlarına ilişkin MANOVA sonuçları

Bağımlı değişkenler	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	Sd	F	p	n ²
Risk Alma	Kadın	169	4,06	,396	1-219	0.001	0.978	0.000
	Erkek	52	4,06	,331				
	Toplam	221	4,06	,381				
Fırsatları Görme	Kadın	169	4,17	,355	1-219	0.570	0.451	0.003
	Erkek	52	4,13	,307				
	Toplam	221	4,16	,344				
Kendine Güven	Kadın	169	4,10	,391	1-219	0.864	0.354	0.004
	Erkek	52	4,04	,360				
	Toplam	221	4,08	,384				
Duyusal Zekâ	Kadın	169	4,17	,378	1-219	4.934	0.027*	0.022
	Erkek	52	4,03	,392				
	Toplam	221	4,14	,385				
Yenilikçi Olma	Kadın	169	3,87	,476	1-219	0.022	0.883	0.000
	Erkek	52	3,86	,448				
	Toplam	221	3,87	,469				

*p<0.05

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre girişimcilik düzeylerinin risk alma, fırsatları görme, kendine güven ve yenilikçi olma dört alt boyutunda anlamlı fark görülmezken, duygusal zekâ alt boyutunda kadın öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Her ne kadar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmese de cinsiyet bağlamında kadınların “risk alma” alt boyutu dışındaki diğer alt boyutlarda erkeklere oranla daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sonucunda girişimciliğin tanımı, girişimciliğin önemi, girişimciliğin boyutları, girişimciliğe yönelik öz değerlendirmeleri ve gerekçeleri olmak üzere dört temaya ulaşılmıştır:

Şekil 1. Öğretmen Adaylarıyla Yapılan Görüşmeler Sonucu Elde Edilen Temalar

Şekil 1 de de görüldüğü gibi öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerden dört ana tema elde edilmiştir. Bu temalardan “Girişimciliğin tanımı” temasına ilişkin elde edilen alt tema, kategori ve kodlar Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 7. Öğretmen adaylarının girişimciliğin tanımı temasına ilişkin görüşleri

Alt Tema	Kategori	Kodlar
Finansal okuryazarlık	Yeni İş kurmada finansal okuryazarlık	Şirket kurma Fizibilite yapma
	Günlük yaşamda finansal okuryazarlık	Kaynakları etkili kullanma Gelir artışına yönelik girişim
Girişimcilik özellikleri	Kişisel özellikler	Atılım yapma Cesaret Risk alma Planlama Üretkenlik Odaklanma
	Yenilik ve yaratıcılık	İnovasyon Yaratıcılık Ürün geliştirme

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının girişimciliğin tanımına ilişkin görüşlerinin finansal okuryazarlık ve girişimcilik özellikleri olmak üzere iki alt tema altında toplandığı görülmektedir. Alanyazında girişimcilikle ilgili yapılan araştırmaların daha çok iktisadi idari bilimler alanında yoğunlaştığı görülmekle birlikte son yıllarda eğitim alanında girişimcilikle ilgili araştırmaların ivme kazandığı görülmektedir. Girişimcilik tanımlarında finansal okuryazarlığın bu kadar vurgulanması alanyazındaki (Seyrek ve Gül, 2017; Kıran ve Bozkurt, 2020) bu durum ile açıklanabilir. Finansal okuryazarlık bağlamında daha çok ekonomik

kalkınma ve iş girişimi vurgulanırken; girişimcilik özellikleri teması kişisel özellikler, yenilik ve yaratıcılık alt temaları altında toplanmıştır. Öğretmen adayı Ali'nin girişimcilikle ilgili görüşü “*Bana göre girişimcilik, lider ruhlu olmaktır. Nerede ve ne zaman risk almasını bilmektir.*” şeklindedir. Bir diğer öğretmen adayı Mehmet ise girişimcilikle ilgili “*Bir insanın yeni şeyler denemekten korkmaması ve çekinmemesidir. Mücadele etmekten vazgeçmemesidir. Şartlar ne olursa olsun her türlü peşinden koşmasıdır.*” şeklindedir.

Öğretmen adaylarına kendilerini hangi düzeyde girişimci olarak gördükleri sorulmuş; verdikleri yanıtlar incelendiğinde katılımcıların %12'sinin kendini yüksek düzeyde girişimci olarak gördüğü, %48'inin orta düzeyde, %40'ı düşük düzeyde gördüğü belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerine ilişkin öz-değerlendirmelerinin yanı sıra neden kendilerini ifade ettikleri düzeyde gördükleri sorularak girişimcilik öz değerlendirilmelerine ilişkin gerekçeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Erişilen bulgular Tablo 8'de şu şekilde verilmiştir:

Tablo 8. Öğretmen adaylarının “girişimcilik öz-değerlendirmeleri ve gerekçeleri” temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod
Düşük	Ticari zeka eksikliği
	Liderlik vasfına sahip olmama
	Rol model alınacak kişi eksikliği
	Yardım istemekten çekinme
	Zaman yetersizliği
	Kolaya kaçma
Orta	Kariyer yapma
	Çalışkan olma
	Yeterli bilgiye sahip olma
	Cesaret eksikliği
	Lider ruha sahip olma
	Motivasyon eksikliği
Yüksek	Araştırmayı seven
	Yeni fikirlere sahip olma

Tablo 8'de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerine ilişkin öz değerlendirilmeleri incelendiğinde bu durumun gerekçeleri olarak kişisel özelliklerine ve çevrelerindeki girişimcilik olanakları ya da yetersizliklerine dikkat çektikleri görülmektedir. Bu durum bireylerin girişimcilik düzeylerinde kişisel yeterlikler kadar çevresel faktörlerin de etkili olduğu biçiminde yorumlanabilir. Öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerine ilişkin öz-değerlendirmelerinin gerekçelerine ilişkin görüşlerden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“*Ticari zekaya sahip olmadığımı düşünüyorum. Eğer öğretmen olmayacak olsaydım bence hangi işi açarsam kesin batardım. Karşılığında para kazanmak için birilerini ikna etmek, pazarlamak falan çok zor benim için. Bu nedenle kişiliğime uygun bir iş seçtiğimi düşünüyorum*” (Oğulcan)

“*Liderlik özelliğim yok. Birilerini girişimci biri olsam iş yerim olsa yanımda çalıştıramazdım. Bu anlamda okullarda idareci olmayı da düşünmüyorum*” (Yiğit)

“*Girişimci fikirlerim var ama hep fikir olarak kalıyor. Eyleme geçmede sorunum var bence. Cesaretim yok*” (Nil)

“*Araştırmayı seven biriyim. Alanımla ilgili etkinlikleri araştırırım, gider başvuru yaparım, katılırım. Çekinmem. Bu beni bence pek çok öğretmen adayından daha donanımlı yapan bir özelliğim. Girişimci biriyim*” (Suna)

Öğretmen adaylarının girişimci olmanın önemine ilişkin görüşlerinin iki tema altında toplandığı görülmektedir. Bu tema altında elde edilen bulgular Tablo 9'da şu şekilde verilmiştir:

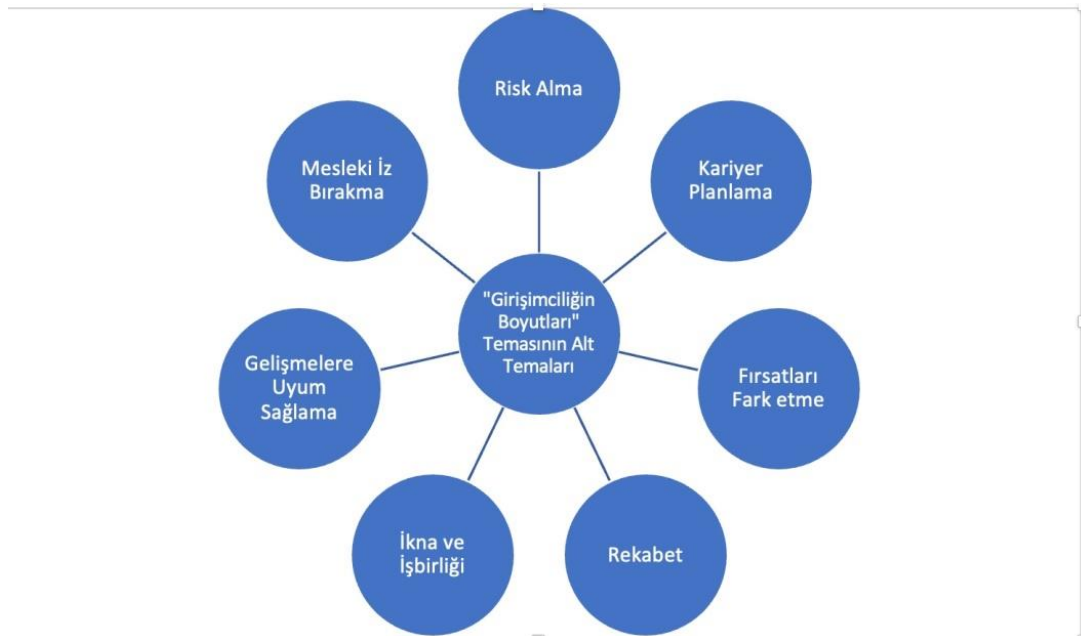
Tablo 9. Öğretmen adaylarının “Girişimci olmanın önemi” temasına ilişkin görüşleri

Alt tema	Kategori
Kişisel gelişim	Sosyalleşme
	Çağa ayak uydurma
	Özgüven
	Planlı olma
	Yeniliklere açık olma
Mesleki gelişim	Öğrenciye katkı sağlama
	Öğrenciye rol model olma
	Ülkesine katkı sağlama

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının girişimci olmanın önemine ilişkin görüşleri kişisel gelişim ve mesleki gelişim alt temaları altında toplanmıştır. Katılımcılar kişisel gelişim bağlamında girişimci olmanın önemini sosyalleşme, çağa ayak uydurma, özgüven, planlı olma ve yeniliklere açık olma olarak belirtirken; mesleki gelişim bağlamında girişimciliğin önemini öğrencilere katkı sağlama, rol model olma ve ülkesine katkı sağlama alt temaları altında ifade etmişlerdir. Girişimciliğin öneminin kişisel ve mesleki olarak iki alt temada toplanması öğretmen adaylarının hem öğrencileri hem de kendileri açısından girişimciliği önemli gördükleri biçiminde yorumlanabilir. Öğretmen adaylarının girişimci olmanın önemine ilişkin görüşlerden yapılan doğrudan alıntılar:

“Girişimci olmak sosyal bir insan olmak için çok önemli. Mesela diyorlar ki Afyon’da bir şey yok yapacak ama yapmak isteyen kültürel etkinlikler, spor etkinlikleri, mesleğimizle ilgili kurslar... pek çok şey var” (Enlil)

“Girişimci bir öğretmen çocuklara iyi rol model olur. İleride kimisi iş insanı olacak. Hangi işi yaparlarsa yapsınlar girişimci olmak onları daha başarılı ve ülkeye daha yararlı hale getirecek. O yüzden öğretmen mesleği ile ilgili, kişisel ilgi alanları ile ilgili girişimlerde bulunmalı ve örnek olmalı. Çocukları da dâhil ederek onların da girişimcilik deneyimi kazanmalarını sağlamalı” (Ayşe) biçimindedir. “Girişimciliğin boyutları” teması altında ulaşılan alt temalar Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. “Girişimciliğin boyutları” teması altında ulaşılan alt temalar

Şekil 2’de de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının girişimciliğin boyutlarına ilişkin görüşleri risk alma, kariyer planlama, fırsatları fark etme, rekabet, ikna ve işbirliği, gelişmelere uyum sağlama ve mesleki iz bırakma olmak üzere toplam yedi alt tema altında toplanmaktadır. Risk alma alt

temasında yapılan görüşmelerde öğretmen adaylarının çoğu (%58) kendini risk alma bağlamında düşük düzeyde gördüğünü belirtirken, %23'ü kendini orta düzeyde risk alan biri olarak gördüğünü %19'u ise yüksek düzeyde risk aldığını belirtmiştir. Risk alma alt teması bağlamında öğretmen adaylarının görüşleri Tablo 10'da şu şekilde verilmiştir:

Tablo 10. Risk alma alt temasına ilişkin kategoriler ve kodlar

Kategori	Kod
Düşük	Garantici olma
	Çekingenlik
	Üşengeçlik
Orta	Sadece acil durumlarda risk alma
	Belirsizliğin verdiği rahatsızlık
	Birden fazla işe odaklanamama
Yüksek	Yeniliklere açıklık
	Yatırım yapmada cesaret

Öğretmen adaylarının çoğu kendini düşük düzeyde risk alan bir birey olarak tanımlarken bu öz-değerlendirmelerinin gerekçelerini garantıcilik, çekingenlik ve üşengeçlik olarak ifade etmişlerdir. Kendilerini orta düzeyde gören katılımcılar acil durumlarda risk aldıklarını, belirsizlikten hoşlanmadıklarını ve aynı anda birden fazla işe odaklanamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlik mesleğinin daha çok kamu sektöründe kimi zaman da özel sektörde iş bulunabilen bir alan olmasına karşın; bazı diğer mesleklerde girişimciliğin iş bulma, işini sürdürme ve performansa dayalı maaş sistemi sebebiyle girişimcilik özelliklerini daha çok gerektirmesi ile açıklanabilir. Öğretmen adayları risk alma düzeylerinin gerekçelerine ilişkin olarak görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Girişimde bulunmaya üşeniyorum. Aslında başta mesela bir şeyi yapmak istiyorum. Sonra üşenip vazgeçiyorum. Hareketli ve enerjik insanlar daha girişimci olabilir bence” (Aşkım)

“Yeniliklere açık ve takip eden bir insanım. mesela yeni yatırım türleri var sanal para gibi ya da eskiden beri varolan ama çok kişinin dahil olmadığı borsa gibi alanlar var. İleride paramı altın falan yapmam farklı yatırım türlerini kullanırım. Ama bizim insanımız bu konuda tutucu emlak alır parası olursa yastıkaltı yapar. Ben risk alırım. Kaybedersem de bunu göz alırım. Ama iyice araştırırım” (Çınar)

Öğretmen adaylarına kariyer planları sorulmuş, kimi kendi meslekleri ile ilgili kariyer planlarından söz ederken kimi de farklı alanlarda girişimlerde bulunma planlarından söz etmişlerdir. Öğretmen adaylarının kariyer planlarına ilişkin görüşleri Tablo 11'de şu şekilde verilmiştir:

Tablo 11. Öğretmen adaylarının “Kariyer planlama” alt temasına ilişkin kategoriler

Kategori	Kod
Farklı alanlar	Organizasyon şirketi kurma
	İş yeri açma
	Farklı bir meslek
Mesleki alan	Mesleğe odaklanma
	Lisans üstü eğitim
	Deneyim
	Kodlama ve robotik eğitimi
Kişisel Gelişim	Dil öğrenme
	Enstrüman çalma
Sorun Çözme	Objektif olma
	Öz eleştiri yapma

İletişim becerisi
Sorunu analiz etme
Kurum ve kuruluşlara başvurma
Üst birimlerle iletişim
Yasal yollara başvurma
Meslektaşlarla fikir alışverişi

Tablo 11’de görüldüğü öğretmen adaylarının kariyer planları farklı alanlar, mesleki alan, kişisel gelişim ve sorun çözme kategorileri altında toplanmıştır. Farklı alanlar bağlamında öğretmen adayları işyeri açma, organizasyon şirketi kurma ya da farklı bir meslekle uğraşma biçiminde görüşler ifade etmişler; mesleki alanları ile ilgili mesleğe odaklanma lisansüstü eğitim, milli eğitimde farklı pozisyonlarda görev alma, kodlama robotik eğitimi alma biçiminde görüşler belirtmişlerdir. Kişisel gelişim bağlamında öğretmen adayları dil öğrenme ve enstruman çalmayı öğrenme biçiminde görüşler belirtmişlerdir. Sorun çözme kategorisi altında ise sorun çözmeye kullandıkları yollar ve beceriler üzerinde durmuşlardır. Kariyer planlama ile ilgili öğretmen adaylarının görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Sosyal Bilgiler öğretmenliğinde atama sayımız çok az. Bir B planım olmak zorunda. Eğer atanamazsam Güvendiğim bir arkadaşım ya da akrabamla organizasyon şirketi açmayı planlıyorum. Bu konuda çok iyi olduğumu düşünüyorum. Pek çok özel gün için genelde insanlar hep fikirlerimi alıyor. Başarılı bir kariyer geçirebilirim diye düşünüyorum bu konuda çalışırsam” (Oğuz)

“Kariyer planımda mutlaka lisansüstü eğitim yapmak var. Belli bir düzeyde ingilizcem var. Arkadaşlarımdan çoğu dil bilmiyor. Bunu fırsata dönüştürmeyi planlıyorum” (Nil)

“Bir enstruman çalmayı öğrenmek istiyorum. Bunu kariyerimde de kullanabilir. Bir öğretmen bilmeli aslında ama şu ana kadar böyle bir olanağım olmadı. Derslerde de müzikten yararlanabilirim bir araç olarak. Ama mesleki gelişimden daha çok bunu kendim için istiyorum. Ben mutlu olursam kariyerimi daha iyi planlayabilirim” (Çınar)

Öğretmen adaylarının kariyerleri ile ilgili yaşayabilecekleri olası sorunlara yönelik çözüm önerileri bireysel ve kurumsal çözümler alt temaları altında toplanmıştır. Öğretmen adayları bireysel olarak sahip oldukları objektiflik, özeleştirme, iletişim, sorun analizi gibi birtakım özelliklerin sorunlara çözüm bulmada etkili olacağı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra kurumsal düzeyde de yasal haklarını ve vatandaşlık haklarını bilme ve kullanmayı kurum kuruluşlara başvurma, üst birimlerle iletişim, yasal yollara başvurma, meslektaşlarla fikir alışverişi biçiminde belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının kariyerleri ile ilgili yaşayabilecekleri olası sorunlara ilişkin çözüm önerileri bağlamında ileri sürdüğü görüşler şu şekildedir:

“Kariyerimde bir sorun yaşarsam öncelikle objektif olma özelliğimi kullanarak bu sorunu aşabileceğimi düşünüyorum. Sorunun kimden, neden kaynaklandığını bularak sorunlara daha kolay çözüm üretip yoluma devam edebilirim” (Zeynep)

“Kariyerim boyunca pek çok farklı insanla ve sorunla karşılaşacağımı düşünüyorum. Bu sorunları çözmek için iletişim becerilerimden yararlanırım. Çoğu sorun insani ilişkilerin düzgün ve olumlu kurulmasıyla çözülebilir. Kariyerimde meslektaşlarım, üstlerim ya da çevresel sorunları iletişimle çözebilirim” (Oğulcan)

“Haklarımı bildiğimi ve kullandığımı düşünüyorum. Dilekçeler yazarak, yasalara dayalı bir şekilde hakkımı arayarak sorunlarımı çözebilirim” (Ali)

Öğretmen adaylarının mesleki yaşamlarında gelişmelere uyum sağlamaya yönelik görüşleri Tablo 12’de şu şekilde verilmiştir:

Tablo 12. Öğretmen adaylarının “Mesleki yaşamlarında gelişmelere uyum” alt temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod
Formal eğitim faaliyetleri	Resmi seminerlere katılma
	Kurslara katılma
	Lisansüstü eğitim yapma
İnformal eğitim faaliyetleri	Deneyimli öğretmenlerden öğrenme
	Mesleki dernek faaliyetlerine katılma
	Festivallere katılma
	STK faaliyetlerine katılma
Teknolojiyi kullanma ve takip etme	Araştırma yapma
	Eğitim teknolojilerini takip etme

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının mesleki yaşamlarında gelişmelere uyum sağlamaya yönelik görüşleri formal eğitim faaliyetleri, informal eğitim faaliyetleri, teknolojiyi kullanma ve takip etme kategorileri altında toplanmıştır. Elde edilen kategoriler incelendiğinde gerek formal gerekse informal eğitim olanaklarına mesleki gelişim bağlamında yer verildiği görülmekle birlikte teknolojinin vurgulanan bir boyut olması göze çarpmaktadır. Pandemi sürecinde eğitim teknolojilerinin kullanımında yetkin olmanın öneminin daha da çok anlaşılmış olması ve içinde yaşanan dijital çağ bu bulguyu destekler niteliktedir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Mesleğime başladığımda da öğrenmeye devam etmek isterim. Çünkü etrafımda yeni gelişmeleri bilmeyen ve bu konuda rahatsızlık duymayan öğretmen görmek beni çok rahatsız ediyor. Seminer, kurs falan ilgimi çeken ihtiyacım olan her tür etkinlikle kendimi geliştirmek isterim” (Çınar)

“Bence sosyal yollarla da öğrenme gerçekleşiyor. Kültürlenmek önemli. Festivallere katılmak, insanlarla bir araya gelmek de çağı takip etmek için gerekli. Mesela gönüllü çalışmalarla derneklerle, sivil toplum kuruluşları ile eğitim faaliyetlerine katılmak isterim” (Mehmet)

Öğretmen adaylarının fırsatları fark etme düzeylerine ilişkin öz-değerlendirmeleri incelendiğinde öğretmen adaylarının %55’i kendini yeterli, %20’u kısmen yeterli, %25’i yetersiz düzeyde görmektedir. Öğretmen adaylarının “fırsatları fark etme” alt temasına ilişkin görüşleri Tablo 13’te şu şekilde verilmiştir:

Tablo 13. Öğretmen adaylarının “fırsatları fark etme” alt temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod
Yeterli	Kendini farklı alanlarda geliştirme
	Daha iyi fırsat bulunca değerlendirme
	Daha iyi ekonomik şartlara sahip olma isteği
	Daha esnek çalışma saatleri
	Özgür çalışma ortamı isteği
Kısmen yeterli	Gelecekteki şartların belirleyici olması
	Hayaller ve gerçek ve yaşamın uyumlu olmaması
Yetersiz	Sadece kendi işine odaklanma
	Gelecek kaygısı sebebiyle fırsatlara kapalı olma
	Derslerin yoğunluğu
	Maddi olanaksızlıklar

Öğretmen adaylarının fırsatları fark etme öz-yeterliliklerine ilişkin görüşleri yeterli, kısmen yeterli, yetersiz biçiminde gruplanmış; öğretmen adayları bu öz-değerlendirmelerinin gerekçelerini gelecek planları, kişisel özellikleri ve mesleklerinin gerektirdiği özellikler ile açıklamaya çalışmışlardır. Öğretmen adaylarının görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Öğretmenlik yapıyor olsam da eğer kişiliğime daha uygun ya da bana daha fazla maddi olanak sağlayabilecek bir fırsat yakalarsam bunun üzerinde düşünürüm” (Zeynep)

“Fırsatları fark edebileceğimi düşünüyorum olsam da öğretmenlik mesleğinin fırsatları fark etmeye uygun bir meslek olduğunu düşünmüyorum. Eğer serbest bir meslek olsa pek çok fırsatla karşılaşılabilir. Yani hayallerim ve gerçek yaşamım uyumlu değil” (Yiğit)

“Derslerimin yoğunluğu ve KPSS kaygısı sebebiyle hiçbir fırsatı fark edebilecek durumda değilim” (Nil)

“Rekabet” alt temasına ilişkin olarak görüşülen öğretmen adaylarının %20’si kendini alt düzeyde değerlendirirken, %34’ü orta düzeyde, %46’sı ise üst düzeyde değerlendirmiştir. Öğretmen adaylarının “rekabet” alt temasına ilişkin görüşleri Tablo 14’te şu şekilde verilmiştir:

Tablo 14. Öğretmen adaylarının “rekabet” alt temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod
Alt düzey	Asabi ruh hali
	Stresle baş edememe
	Kıskançlık
	Hırs
Orta düzey	Azim
	Çalışkanlık
	Rekabetin verimi artırması
	Farklı fikirlere açık olma
Üst düzey	İstekli olma
	Etkili iletişim becerileri
	Rekabetin kaliteyi artırması
	İşleri sonuçlandırmaya katkı sağlaması

Kendini rekabet etme bağlamında alt düzeyde gören öğretmen adayları bunun gerekçelerini daha çok asabi ruh hali, stresle baş edememe, kıskançlık ve hırs gibi kişilik özellikleri ile açıklarken; orta düzeyde gören öğretmen adayları bu durumun gerekçesi olarak azim, çalışkanlık, rekabetin verimi artırması ve farklı fikirlere açık olmayı belirtmişler; üst düzeyde rekabet etme becerisine sahip olduğunu düşünen öğretmen adayları ise isteklilik, etkili iletişim becerileri, rekabetin kaliteyi artırmak ve işleri sonuçlandırmaya katkı sağlaması biçiminde ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Eğer bir rekabetle karşı karşıya isem bu benim performansımı düşürür. stresten yanlış yaparım. Bu boyutta iyi olduğumu düşünmüyorum” (Ayşe)

“Eğer rekabet varsa zamanı iyi kullanırım, iyi düşünürüm, hele bir de grup çalışması ise farklı fikirleri dikkate alırım. Çok daha verimli çalışırım. Başarım artar” (Bülent)

“Haklı ve adil rekabet önemlidir. rekabette de bir adalet olmalı. bu durumda etkili iletişim becerilerimi kullanırım karşımdakini ezmeden üstünlüğümü kabul ettirebilirim. Tabii ki çok çalışarak” (Nil).

Öğretmen adaylarının “ikna ve işbirliği” alt temasına ilişkin görüşleri Tablo 15’te şu şekilde verilmiştir:

Tablo 15. Öğretmen adaylarının “ikna ve işbirliği” alt temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod
Mesleki bağlam	Kanıt kullanarak ikna etme
	Kuramsal bilgi ile ikna etme
	Gerekliliğine inandırma
	Öneride bulunma
Kişisel bağlam	İkna yeteneğine sahip olma
	Etkili iletişim kurma
	Araştırma
	Uzmanlık alanlarına saygı

Tablo 15’te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının “ikna ve işbirliği” alt temasına ilişkin görüşleri mesleki bağlam ve kişisel bağlam kategorileri altında toplanmıştır. Mesleki bağlam kategorisi altında öğretmen adayları kanıt kullanarak, bilimsel bilgiye dayalı ikna kodları; kişisel bağlamda ikna etme becerilerinde yetenek, iletişim becerileri, araştırma ve uzmanlığa saygı kodları ortaya çıkmıştır.

“Birini ikna etmek istediğimde kanıt kullanırım. Kitaplardan gazete, dergi ne varsa bu konuyla ilgili kaynak gösteririm. Sonunda da genelde başarırım ikna etmeyi” (Zeynep)

“İyi iletişim kurduğumu, fikirlerimi güzel ifade ettiğimi düşünüyorum. İkna etmek için iletişim becerisi gerekli bence. Karşıdakini çok da sinirlendirmeden sakince ikna edebilmek, nezaketle yaklaşmak önemli” (Ahmet)

Öğretmen adaylarının “mesleki iz bırakma” alt temasına ilişkin görüşleri Tablo 16’da şu şekilde verilmiştir:

Tablo 16. Öğretmen adaylarının “mesleki iz bırakma” alt temasına ilişkin görüşleri

Kategori	Kod
Yöntem-teknik	Eğitim alanındaki yeni yöntemleri uygulama
	Teknolojiyi derslerine entegre etme
Sosyal yaşam	Model olma
	Bilim festivallerine katılma
Akademik yaşam	Alanı ile ilgili bilimsel araştırmalar yapma
	Projeler yapma
	Lisansüstü eğitim yapma
Fiziki şartları iyileştirme	Laboratuvar kurma
	Kütüphane kurma

Tablo 16’da görüldüğü gibi öğretmen adayları “mesleki iz bırakma” alt temasına ilişkin görüşleri yöntem-teknik, sosyal yaşam, akademik yaşam ve fiziki şartları iyileştirme kategorileri altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Ben her geçen yıl yeni yöntem-teknik ne varsa yaklaşım alanımla ilgili takip etmeyi planlıyorum. Sıradan bir öğretmen olmak istemiyorum. bunun yolu lisansüstü eğitim ise birkaç yıl deneyimden sonra kendimi yenilemek için yapabilirim” (Tuğba)

“Çalıştığım okullarda gerekli olanları eksikleri gidermek için kaynak beklemek yerine kaynak arama ve bulma yoluna gideceğim. Örneğin kütüphanesi yoksa kuracağım. En iyi hale getirmek istiyorum çalışacağım okulları böylece iz bırakmış olacağım görev yaptığım her yere” (Çınar)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın nicel boyutunda uygulanan “Girişimcilik Ölçeği” sonucunda öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre girişimcilik düzeylerinin risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zekâ ve yenilikçi olma şeklinde ifade edilen alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Karademir, Balbağ ve Çemrek (2018) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre girişimcilik düzeylerinin anlamlı farklılaştığını belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre girişimcilik düzeylerinde, risk alma, fırsatları görme, kendine güven, duygusal zeka ve yenilikçi olma alt boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Yapılan bazı çalışmalarda da sınıf değişkeninin girişimcilik puanları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür (Pan & Akay, 2015; Kılıç, Keklik & Çalış, 2012). Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre ise, girişimcilik düzeylerinin risk alma, fırsatları görme, kendine güven ve yenilikçi olma dört alt boyutunda anlamlı fark görülmezken, duygusal zeka alt boyutunda kadın öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Alanyazında duygusal zeka ve duygusal zekanın pek çok alt boyutunun cinsiyet değişkeni bağlamında incelenmesi sonucu kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğunu ortaya koyan

çok sayıda araştırma (İsмен, 2004; Türkekul, Sarıkabak, 2009; Karademir, Balbağ & Çemrek, 2018; Tican, 2020; Yılmaz-Akbaba, 2020) bulunmaktadır.

Araştırmanın nitel boyutunda öğretmen adayları ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda öğretmen adaylarının girişimcilik ile ilgili görüşleri dört tema altında toplanmıştır. Bunlar; girişimciliğin tanımı, girişimciliğin önemi, girişimciliğin boyutları, girişimciliğe yönelik öz-değerlendirmeler ve gerekçeleridir. Araştırmada girişimciliğin tanımında finansal okuryazarlık ve girişimcilik özelliklerinin etkili olduğu belirlenmiştir. Finansal okuryazarlık bağlamında daha çok ekonomik kalkınma ve iş girişimi; girişimcilik özellikleri kapsamında kişisel özellikler, yenilik ve yaratıcılık vurgulanmıştır. Girişimcilikle ilgili tanımlar farklılıklar içermesine karşın, temel noktalarda bütün araştırmacıların ortak noktalarda bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu noktalar, yenilikçi düşünme, fırsatları görebilme, yeni bir iş kurma, yeni ürün üretme vb. olarak sayılabilir (Çetinkaya-Bozkurt, Kalkan, Koyuncu ve Alparşlan, 2012). Eroğlu ve Deveci (2021) de sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimciliğin tanımına ilişkin görüşleri bağlamında yatırım yapma, krizi fırsata çevirme, fırsatları değerlendirme, atılımda bulunma, farklı bir iş yapma, bir işi daha büyük kapasitelere dönüştürme, istihdam sağlama, hızlı karar verme, üretme, başarı yönelimli olma, yeni projeler veya fikirler ortaya koyma, toplumsal sorunları çözme, yeniliklere açık olma, öncü olma, insanların kendi işini kurması, insani değerleri taşıma temalarına ulaşmışlardır. Elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda girişimciliğin boyutları; risk alma, kariyer planlama, fırsatları fark etme, rekabet, ikna ve işbirliği, gelişmelere uyum sağlama ve mesleki iz bırakma olarak ortaya çıkmıştır. Anagün ve Atalay (2017) da girişimcilik becerisini öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak inceledikleri araştırma sonucunda girişimciliğe ilişkin olarak öğretmen adaylarının algılarının fırsatları fark etme, kendine güven, yeniliklere açık olma, duygusal zekâ, lider olma ve risk alma boyutları altında toplandığını belirlemişlerdir. Araştırma sonuçları birbiri ile uyumludur. Deveci ve Çepni'ye (2015) göre, girişimci özellikler; motive olma, yenilikçi olma, fırsatları görme ve başarı isteği, risk alma, duyguları kontrol etme, kendine güven, karar verme ve duygusal zekâdır.

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının kendilerini hangi düzeyde girişimci olarak gördüklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde %12'sinin kendini yüksek düzeyde girişimci olarak gördüğü, %48'inin orta düzeyde, %40'ı düşük düzeyde gördüğü belirlenmiştir. Bu öz değerlendirme sonuçlarının gerekçeleri olarak kişisel özelliklerine ve çevrelerindeki girişimcilik olanakları ya da yetersizliklerine dikkat çektikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin girişimcilik düzeylerini yetersiz ya da orta düzey olarak ifade eden ve bu yetersizliğin giderilmesinde girişimciliğin öğretmen yetiştirme programlarında daha çok vurgulanması gerektiğine dikkat çeken araştırmalar (Berk, 2009; Yelkikalan, Akatay, Yıldırım, Karadeniz, Köse, Koncagül & Özer, 2010; Akyürek & Şahin, 2013; Selanik-Ay & Acar, 2016) alanyazında mevcuttur.

Öğretmen adaylarının girişimci olmanın önemine ilişkin görüşleri kişisel gelişim ve mesleki gelişim bağlamında ortaya çıkmıştır. Kişisel gelişim bağlamında girişimci olmanın önemini sosyalleşme, çağa ayak uydurma, özgüven, planlı olma ve yeniliklere açık olma olarak belirtilirken; mesleki gelişim bağlamında girişimciliğin önemini öğrencilere katkı sağlama, rol model olma ve ülkesine katkı sağlama alt temaları altında ifade etmişlerdir. Selanik Ay ve Acar (2016)' da girişimcilik becerisine sahip bir öğretmen olmanın öğretmenlik mesleğine ilişkin önemi bağlamında görüşlerine ilişkin olarak çevresine rol model olmak, farklı fikirler öne sürmek, kendisi ve öğrencileri için risk almayı sağlamak, öğrencileri yararlı bireyler olarak yetiştirmek temalarına ulaşmışlardır. Araştırma sonuçları birbiri ile uyumludur.

Öğretmen adaylarının çoğunun kendisini düşük düzeyde risk alan bir birey olarak tanımladığı ortaya çıkmıştır. öğretmen adaylarının yaptıkları bu öz-değerlendirmenin gerekçeleri ise garantcilik, çekingenlik ve üşengeçliktir. Kendilerini orta düzeyde gören öğretmen

adaylarının acil durumlarda risk aldıkları, belirsizlikten hoşlanmadıkları ve aynı anda birden fazla işe odaklanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının kariyer planları farklı alanlar, mesleki alan ve kişisel gelişim kategorileri altında toplanmıştır. Farklı alanlar bağlamında işyeri açma, organizasyon şirketi kurma ya da farklı bir meslekle uğraşma; mesleki alanları ile ilgili mesleğe odaklanma lisansüstü eğitim, milli eğitimde farklı pozisyonlarda görev alma, kodlama robotik eğitimi alma ve kişisel gelişim bağlamında ise dil öğrenme ve enstrüman çalmayı öğrenme biçiminde öğretmen adaylarının kariyer planları olduğu ortaya çıkmıştır. Farklı alanlarda kariyer planlaması yapan öğretmenlerinde bunun temel nedeninin atanamama korkusu olduğunu ortaya koyan araştırmalar (Mutlu, Korkut-Owen, Özdemir & Ulaş-Kılıç, 2019; Akpınar, 2013) mevcuttur.

Öğretmen adaylarının fırsatları fark etme düzeylerine ilişkin öz-değerlendirmeleri incelendiğinde, öğretmen adaylarının çoğunun kendini yeterli gördüğü belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının fırsatları fark etme öz-yeterlikleri yeterli, kısmen yeterli, yetersiz olarak gruplanmıştır. Öğretmen adaylarının bu öz-değerlendirmelerinin gerekçeleri ise gelecek planları, kişisel özellikleri ve mesleklerinin gerektirdiği özellikler olarak ortaya çıkmıştır. Kendini rekabet etme bağlamında alt düzeyde gören öğretmen adayları bunun gerekçelerini daha çok asabi ruh hali, stresle baş edememe, kıskançlık ve hırs gibi kişilik özellikleri ile açıklarken; orta düzeyde gören öğretmen adayları bu durumun gerekçesi olarak azim, çalışkanlık, rekabetin verimi artırması ve farklı fikirlere açık olmayı belirtmişler; üst düzeyde rekabet etme becerisine sahip olduğunu düşünen öğretmen adayları ise isteklilik, etkili iletişim becerileri, rekabetin kaliteyi artırması ve işleri sonuçlandırmaya katkı sağlaması biçiminde ifade etmişlerdir.

Araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda, girişimciliğin bir boyutu olarak ikna edicilik kavramına ulaşılmıştır. Mesleki ikna edicilik bağlamında kanıt kullanarak, bilimsel bilgiye dayalı görüşler kullanmanın; kişisel ikna edicilik bağlamında ise iletişim becerilerinin etkin kullanımının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnaltekin, Samancı ve Kirman-Bilgin (2019) tarafından yapılan çalışmada da, fen bilimleri öğretmen adaylarının girişimci bireylerin sahip olması gereken özellikler arasında “İkna Edicidir” koduna yer verdikleri belirlenmiştir. Aktaş (2020) ikna etmede soru sorma, örnekler verme, içerikten haberdar etme, görsellerden faydalanma, ses tonunu etkin kullanma vb. tekniklerini daha sık kullandıklarını ifade etmekle birlikte, inandırma etkinlikleri kapsamında örnekler verme, materyal kullanma, pozitif olma, ses tonu/vurgu ve tonlamayı etkin kullanma, sayısal verilerden yararlanma stratejilerini sıkça tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Görüldüğü gibi Aktaş (2020) tarafından ulaşılan bu sonuçlar iletişim ve bilimsel bilgiye dayalı (kanıta dayalı) ikna etme kapsamındadır. Elde edilen sonuçların birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının görüşleri çerçevesinde araştırmada ulaşılan bir başka sonuç ise mesleki anlamda iz bırakmada kullanılan yöntem-tekniğin, sosyal yaşamın, akademik yaşamın ve fiziki şartları iyileştirmenin etkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şimşek ve Tuzluca (2015) yetişkinlerin düşünce hayatında olumlu iz bırakan öğretmenlerin ortak kişilik ve davranış özellikleri bağlamında gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda öğrenmek ve öğretmekten keyif alan, sevgi dolu, özgüvenli, olgun, mantıklı, iletişime açık, güler yüzlü, aydınlatıcı-yönlendirici gibi öğretmen özellikleri, kişilerin düşünce yaşantılarında iz bırakan öğretmenlerin ortak özellikleri olarak belirlemişlerdir. Özdemir ve Orhan (2019) da öğretmenlerin mesleki imajlarına katkıda bulunmak üzere mesleki alanda yapması gerekenler hakkındaki görüşlerini öğrencileri tanıma ve onları geliştirme, öğretmenliği yalnızca zanaat olarak görmeme, uygun sınıf ortamları oluşturma, alan hakimiyeti, derse hazırlıklı girme, gelişmelere uyum sağlama, hizmet içi eğitimlere katılma, kendi eksik ve hatalarını gözden geçirme, kendini geliştirme-yenileme ile meslek sevgisi ve mesleki bilinç ve sorumluluğa sahip olma biçiminde belirtmişlerdir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Hizmet öncesinde öğretmen adaylarının girişimcilik becerilerini geliştirmeye yönelik sınıfa rol model olabilecek kaynak kişi davet etme ve üniversite dışındaki kurumlarla işbirliği içinde çalışma gibi uygulamalar yapılabilir.
- Öğretmen adaylarına verilecek girişimcilik eğitimlerinde özellikle risk alma boyutunda okul dışı öğrenmeyle bütünleştirilmiş uygulamalara yer verilerek öğretmen adaylarının bu özelliklerini geliştirmeye katkı sağlanabilir.
- Öğretmen adaylarına girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik eylem araştırması gibi farklı yöntemlerle araştırmalar gerçekleştirilebilir. Bu araştırmalardan elde edilecek fikri çıktı bağlamında modüller kamuoyuyla paylaşılabilir.

Kaynakça

- Ahmad, S. Z., and Xavier, S. R. (2012). Entrepreneurial Environments and Growth: Evidence from Malaysia GEM Data, *Journal of Chinese Entrepreneurship*, 4(1). 50-69.
- Akpınar, B. (2013). Öğretmen adaylarının stres nedenleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 147-174.
- Aktaş, E. (2020). Konuşma eğitimi açısından Türkçe öğretmeni adaylarının ikna edici konuşmalarında kullandıkları ikna teknikleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21) , 1800-197.
- Akyürek, Ç. & Şahin, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 57, 51-68.
- Anagün, Ş. S. ve Atalay, N. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(41), 298-313.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Berk, E.(2009). Girişimcilik dersinin etkililiğinin değerlendirilmesi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı EARGED,
- Baum, J. R. & Locke, E. A. (2004). The relationship of entrepreneurial traits, skill, and motivation to subsequent venture growth. *Journal of applied psychology*, 89 (4), 587-598.
- Bursal, M. (2017). SPSS ile Temel Veri Analizleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çavdar, O., Cumhuri, F., Koç, Y. ve Doymuş,K. (2018). Öğretmen Adaylarının Sosyal Girişimcilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (STEMES), 27-33.
- Çetinkaya-Bozkurt, Ö., Kalkan, A., Koyuncu, O. ve Alparslan, A.M. (2012). Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 229-247.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Deveci, İ. (2017). Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Girişimci Özellikler ile İlgili Öz Değerlendirmeleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44, 202-228.
- Deveci, İ., & Çepni, S. (2015). Öğretmen Adaylarına Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. International Journal of Human Sciences, 12(2), 92-112.
- Eroğlu, S. & Deveci, H. (2021). Ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile girişimcilik becerisinin sosyal bilgiler dersinde kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. Trakya Eğitim Dergisi , 11 (3) , 1190-1211.
- Gibb, A. A. (2005). The future of entrepreneurship education – determining the basis for coherent policy and practice. In P. Kyrö, & C. Carrier (Eds.), The dynamics of learning entrepreneurship in a cross-cultural university context (pp. 44–68). University of Tampere: Research Centre for Vocational and Professional Education.
- İnaltekin, T., Samancı, B. ve Kirman-Bilgin, A. (2019). Fen bilimleri öğretmen adaylarının girişimcilik becerisine yönelik mesleki bilgilerinin tespit edilmesi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 14(20), 1025-1054.
- İsmen, A. E. (2004). Duygusal zekâ ve aile işlevleri arasındaki ilişki. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (11) , 55-75.
- Jenssen, E.S. (2016). Pedagogical entrepreneurship in teacher education – what and why? Icelandic Journal of Education, 25(2), 183–196.
- Johannisson, B. (2005). Entreprenörskapets väsen [The nature of entrepreneurship; in Swedish]. Lund: Studentlitteratur.
- Jones, C. (2007). Developing the Enterprise Curriculum: Building on Rock, Not Sand. Industry and Higher Education, 21(6), 405-413.
- Karademir, E., Balbağ, M.Z., Çemrek, F. (2018). Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Milli Eğitim, 220, 177-200.
- Kautonen, T., van Gelderen, M.& Fink, M. (2015) Robustness of the Theory of Planned Behavior in Predicting Entrepreneurial Intentions and Actions. Entrepreneurship Theory and Practice, 39, 655-674.
- Kılıç, R., Keklik, B., & Çalış, N. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2), 423-435.
- Kıran, F., Bozkurt, Ö. Ç., & Tunç, H. (2018). Finansal okuryazarlık ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişki: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. Bucak İşletme Fakültesi Dergisi, 1(1), 29-51.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara.

- Mutlu, T., Korkut-Owen, F., Özdemir, S., & Ulaş-Kılıç, Ö. (2019). Öğretmen adaylarının kariyer planları, yaşadıkları kariyer kararsızlıkları ve bununla baş etme stratejileri. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 1-31.
- Özdemir, T. Y., & Orhan, M. (2019). Öğretmenlerin Öğretmenlik mesleğinin imajı hakkındaki görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, Aralık, 824-846.
- Pan, V. L., & Akay, C. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Education Sciences*, 9(6), 125-138.
- Redford, D. T. (2015). Entrepreneurial teacher training in Europe: an overview of European policies and developments. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 6(2), 17-34.
- San-Martín, P., Fernandez-Laviada, A., Perez, A. & Palazuelos, E. (2021). The teacher of entrepreneurship as a role model: Students' and teachers' perceptions. *The International Journal of Management Education* 19, 1-9.
- Seyrek, İ. H., & Gül, M. (2017). Finansal Okuryazarlık Ve Girişimcilik Niyeti: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Management & Economics Research*, 15(2).
- Selanik-Ay, T., & Acar, Ş. (2016). Sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 15(58), 960-976.
- Sipon, M., Pihie, Z.A.L., Rahman, F.A. & Manaf, U.K.A. (2015). Teacher's Entrepreneurial Pedagogical Content Knowledge Roles in Human Resource Development. *International Journal of Management and Applied Research*, 2(1), 35-44.
- Sofoluwe, A. O. (2007). University Education and Youth Entrepreneurship in Nigeria, *International Journal of Educational Management*, 5 (1), 117-126.
- Şimşek, C., & Tuzluca, S. (2015). Yetişkinlerin düşünce hayatında olumlu iz bırakan öğretmenlerin ortak kişilik ve davranış özellikleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 131- 141.
- Tican, C . (2020). Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri İle Kariyer Streslerine Yönelik Görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9 (3), 2768-2795.
- Türk Dil Kurumu (TDK). <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkekul, K. & Sarıkabak, M. (2019). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarının Duygusal Zeka Düzeyleri ve Akademik Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5 (1) , 52-69.
- Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö., ve Özer, E. (2010). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik eğitimi: karşılaştırmalı bir analiz. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(19), 2010, 51-59.
- Yılmaz-Akbaba, A. (2020). Öğretmen Adaylarının Mutluluk, Duygusal Zeka ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (6) , 179-191.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Tarih: 17.09.2021

No: 45950

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

Yazarlar makaleye eşit katkı sağlamış olduklarını beyan etmektedirler.

Bu çalışmaya gönüllü olarak katılan öğretmen adaylarına teşekkür ederiz